

Het Ambt in de praktijk

Lezing op de zomervergadering van Voetius 12 Juli 1955 Gouda.

Onder deze ruime titel heeft uw abactis deze lezing aangekondigd op de uitnodiging. Het kan niet de bedoeling zijn dat ik allerlei onderwerpen uit de weer praktische theologie aan de orde stel, omdat al deze zaken t.z.t. alreeds aan de orde komen aan de Universiteit en aan het Seminarie. Het lijkt mij niet de bedoeling het ambt en de discussie over het ambt, die op het ogenblik in de kerk aan de gang is, hier aan de orde te stellen, met al de vragen daaraan verbonden. Maar het lijkt mij dat het meer de bedoeling is mijn standpunt in te nemen, midden in de ambtspraktijk en vandaar uit allerlei aspecten de revue te laten passeren.

Dan wil ik beginnen met u te spreken over de *roeping* tot het ambt. Dat is toch wel het begin. Dit begin ligt niet in mij of u, maar in God, in Christus en in de Heilige Geest! Christus is de Geroepene en Gezondene door de Vader. Deze Christus getuigt: 'Gelijkerwijs de Vader Mij gezondend heeft zend Ik Ulieden'. (Joh 20: 21) Christus onderhoudt Zijn Kerk. Alles gaat van Hem uit! Tot de bediening van het ambt behoort een roeping. Deze wordt wel onderscheiden in inwendige en uitwendige roeping. Wel te onderscheiden van de gelijkkluidende namen, die wij hanteren om het onderscheid aan te duiden tussen de '*niet efficax*' en de '*wel efficax*'.

Onder *inwendige roeping* tot het predikambt verstaan wij '*al datgene, wat een mens drijft om dienaar des Woords te worden*', hetgeen zijn bezegeling vindt in de beroeping door een gemeente en de wettige ordening of bevestiging in het ambt. Wij beperken ons dus tot datgene, wat wij *inwendige roeping* noemen. Misschien komt in de discussie de andere completerende stukken van de roeping met hun onderling verband nog wel nader aan de orde. Voor het predikambt is dus een inwendige roeping nodig. Zo zouden wij onze eerste stelling kunnen noemen. Zonder dat wij de roeping tot het predikambt gelijk stellen met de roeping van de apostelen en de profeten merken wij op, dat dat ook het ambt van herder en leraar voorkomt onder de gaven van Christus aan Zijn Gemeente. Nooit mogen wij het zo voorstellen dat Christus alléén de apostelen riep! En dat Hij het nu verder overlaat aan de eenmaal bevoegden. Nee, Hij is er zelf bij, telkens opnieuw! Hij blijft het Hoofd en de Roepende! Nooit geeft Hij dit werk uit handen! Niet alleen de apostelen, maar ook de herders en leraars heten: '*diakonoï Christou, douloi Christo, huperetai Christou, douloi theou, sunergoi theou*'. In de roeping der gemeente met de woorden '*den Heere des oogstes te bidden*', zijn zeker ook de dienaren van nu begrepen. 'Ik zend tot u', zegt Christus in Matt. 23:34 'profeten en wijzen en Schriftgeleerden en uit hen....'

De heilige Geest heeft de ouderlingen van Efeze tot opzieners over de gemeente gesteld. De verscheidenheid der bedieningen heeft één en dezelfde Heere. God heeft er sommigen gesteld tot apostelen, en sommigen tot profeten en anderen tot leraars. De prediking heeft steeds tot achtergrond de zending. Niemand mag zich die eer aannemen dat die van God geroepen is. Ongetwijfeld is iedere gelovige geroepen tot de verkondiging van het Woord. De verstrooiden uit Handelingen 1 vers 8 gingen het land door en verkondigden het Woord. In de synagogen werd aan een ieder de gelegenheid gegeven een woord van vertroosting te spreken (Hand. 13:15) Maar de speciale bediening van Woord en sacrament blijft gebonden aan daartoe *door Christus zelf verkorenen* onder de leiding van de apostelen door middel van de gemeente. Zolang er een ambt is, is er mede sprake van gezag. Het Woord wil in de volmacht van de Heilige Geest gebracht worden als 'een reuk des doods ten dode'.

De opdracht: 'gaat dan heen' gaat gepaard met: 'Ziet Ik ben met u al de dagen'. Dit werk is met de apostelen niet opgehouden. Dus ook de zending is niet opgehouden. Christus blijft erbij. Maar ook de duivel blijft erbij. De Antichrist werpt ook hier zijn schaduwen vooruit. Ook hij heeft zijn gezondenen niet alleen om met de vuist te vernielen, maar ook om te verleiden. Hier stoten wij op het verschijnsel der valse profetie, op mensen die zeggen van de Heere gezonden te zijn, terwijl de Heere hen niet gezonden heeft. De valse profeten hebben geen zending van Godswege. Zij lopen uit zichzelf en brengen de boodschap uit hun eigen hart. Een boodschap waarvan een van de kenmerkende eigenschappen is, dat de inhoud van hun boodschap diametraal ingaat tegen het ware Godswoord.

Zij spreken uit hun eigen hart en daarom ook in overeenstemming met het natuurlijk hart. De goddelijke kritiek op deze valse profeten is dan ook: 'Ik heb hen niet gezonden!'

Dit verschijnsel van het niet gezonden zijn is te ontroerender, omdat hun aantal de eeuwen door veel groter is geweest dan de wel gezondenen. Denk aan Micha Ben-Jimla tegenover de 400 leugen profeten. Uit al deze gegevens blijkt wel, dat het van de allergrootste betekenis is met elkander te onderzoeken waaruit deze inwendige roeping bestaat, om waarlijk van God geroepen te zijn en niet tot de schare leugen profeten te behoren. De leugen profeten waaraan ook onze tijd zo rijk is. Juist in en door de relativering van zoveel, dat wat onder ons 'volkomen zekerheid heeft' en moet blijven houden.

In de eerste plaats wil ik u wijzen op Calvijn. In Boek 4, hoofdst.3 paragraaf 11 handelt hij over de roeping tot het ambt. Daarin handelt hij in het voorbijgaan over de verborgene roeping, van welke iedere dienaar zich voor God bewust is en van welke hij de kerk niet tot een getuige heeft. Zo in het voorbijgaan noemt Calvijn deze: *'het goede getuigenis van ons hart, dat wij het aangeboden ambt aannemen niet uit eerezucht, noch uit hebzucht, noch uit enige andere begeerte, maar uit een oprechte vreze Gods en uit lust om de kerk op te bouwen'*. Dit getuigenis is voor een ieder van ons noodzakelijk, wanneer wij onze dienst bij God aangenaam willen maken. Dan gaat hij voort met de behandeling van de vereisten uit Titus en Timotheüs. Wanneer Brakel in zijn *Redelijke Godsdienst* aan de Regering der kerk toe is, wijdt hij gehele stukken aan de zending en de roeping van de dienaren. Hij begint er op te wijzen, dat een *buitengewone inspraak Gods* nu niet mee meer, of zeer zelden voorkomt. Men moet daarop nu niet wachten, zo zegt hij. Er zijn andere zaken, waardoor men van zijn inwendige roeping kan overtuigd raken.

Alvorens wij tot dat andere overgaan staan wij even stil. Immers het kan bekend zijn, dat hier ook nu veel voetangels en klemmen liggen voor menigeen. De voorstellingen, die menigeen heeft over de roeping van de dienaren des Woords liggen meestal in de richting van een *bijzondere inspraak* van God in de ziel. Ik ben niet op de hoogte van de maatstaven, die gehanteerd worden bij de toelating van de studenten aan de theologische scholen te Apeldoorn en te Rotterdam. Voor zo ver ik ervan weet, wordt hierop soms behoorlijk de nadruk gelegd. Toch moeten wij voorzichtig zijn in de absolute verwerping van deze mogelijkheid. Ik geloof, dat wij veilig gaan, wanneer wij deze mogelijkheid openlaten, zonder dat wij dit maken tot de beslissende factor.

Aan deze misvatting hebben soms ook de predikanten in hun prediking schuld. Immers, wanneer geprekt wordt over de roeping van Mozes e.a. wordt niet voldoende onderscheid gemaakt tussen deze mannen, die de Godsopenbaring verder moesten dragen en het Woord Gods moesten ontvangen van den Heere zelf en hen (de dienaren) die het Woord Gods moge mogen uitleggen en toepassen. Hier valt veel meer de nadruk op het *middellijk* karakter van de roeping dan op het *onmiddellijke*. Een voorbeeld van zulk een afdwaling is: Een kandidaat meldt.... Een ander voorbeeld: Een jongen uit een zeer meelevend gezin komt bij mij en zegt niet alleen lust te hebben maar ook roeping te hebben tot het predikambt. Hij noemt enkele teksten, waaronder ook een die betrekking heeft op de heidenen. Zijn capaciteiten waren zodanig, dat een universitaire studie hem zeer ontraden moesten worden. Voelt u de grote gevaren, die deze jongen bedreigden en nog bedriegen? We hebben hem pastoraal opgevangen. Maar het gevaar was reeds aanwezig. Dan maar naar een kerk waar minder studie eisen worden gesteld? Waarom? Omdat de roeping voor deze jongen opging in het ontvangen van enkele teksten, die met meer of minder kracht in zijn hart waren gekomen en waarmee hij in de knoop dreigde te geraken. Alles werd hier geplaatst op de noemer van een inwendige inspraak Gods.

Geheel anders vinden wij dit bij Calvijn en de Nadere Reformatoren. Wij luisteren weer naar Brakel: Het eerst nodige oordeelt Brakel *kennis* van het ambt. Daarop mogen wij ook nu alle nadruk leggen. Verstaan wij het wat het is de 'mond van Christus' te zijn tot het volk? 'Het evangelie te verklaren'? 'Zielen aan de duivel te ontrukken'? 'Tot Christus te brengen'? De bedroefden te troosten? Tragen op te wekken? Afgedwaalden weer terecht te brengen? Geveinsden en tijdgelovigen aan zichzelf te ontdekken? De waarheid tegenover de dwalingen te verdedigen? Goddelozen te bestraffen? Ergerlijken te helpen weren? De kerk luister toe te brengen, zodat zij een luister voor de Heere zijn?

In het kort: de a.s. dienaar moet in staat zijn rekenschap te geven van de aan hem toevertrouwde zielen. Het is niet de bedoeling, dat de a.s. dienaar al deze zaken in hun volle omvang kent, maar wel dat hij ze in het gewicht kent en de geweldige verantwoordelijkheid beseft.

Dit is een zeer gewichtig moment in de roeping! Wie daarvan weinig of niets gevoelt, doet beter nooit met deze studie te beginnen of er zo spoedig mogelijk mee op te houden. Dit is juist een van de kenmerken van de valse herders, dat zij geen zorg hebben voor de kudde, die aan hun zorgen zijn toevertrouwd. De meest brute vorm komen wij tegen bij de profeten waar wij lezen: 'Wat sterft, dat sterve en wat afgesneden wordt, dat zij afgesneden, en dat de overgeblevenen de een des anderen vlees verslinden' (Zach. 11 vers 9). Herders, die zichzelf weiden, met van alles en nog wat zich bezig houdt en alleen niet met die taak, waarvoor zij zeggen geroepen te zijn. Deze zaak komt niet allen aan de orde wanneer wij tot het ambt geroepen worden, maar blijft aan de orde. Strovuur, maar niet volhouden. Daarom is bezinning aan het begin zo nodig! Het zelfonderzoek moet juist op dit punt ingezet worden en wat misschien nog belangrijker is, voortgezet worden!

Daarom, en dit is het tweede dat aan de orde moet worden gesteld, is de *bekwaamheid* die voor dit werk nodig is. Wij beginnen maar aan de buitenkant. Ontbreken iemand de gaven om te studeren, het ga hier niet over de maat, maar over de geschiktheid, dan mag hij daaruit veilig besluiten, dat hij niet van God geroepen is. Is iemand niet in staat zijn gedachten onder woorden te brengen, idem. Als iemand geen stem heeft. Hoezeer de gaven verschillen, onze vaders waren daarin zeer nuchter en stonden op het standpunt: die door God geroepen wordt ontvangt ook de nodige bekwaamheid. Wij kunnen deze stelling niet zonder meer omkeren: Allen de aanwezigheid van de benodigde studiecapaciteiten, goede stem enz. maken iemand niet tot een dienaar des Woords.

Daarom is bij dit alles en in dit alles nodig waarachtige *bekering* van hart en leven! Hier komen wij aan het gewichtigste toe, wat een dienaar nodig is. Ik geloof dat daaraan ook onder ons veel te weinig aandacht geschonken wordt. Ook al houden we zeer graag rekening met de leeftijd van hen die zich tot dit treffelijk ambt gaan bekwamen, de realiteit van de geestelijke dingen moet ons niet vreemd zijn. Wij behoren daarin te leven en daaruit te leven! Wie geen liefde tot Gods Waarheid, tot Christus, tot zijn volk heeft, doet beter nooit aan de studie te beginnen! Zij lopen of het gevaar brooddienaren te worden, of hun leven lang over dingen te spreken, waaraan zij zelf niet de minste kennis hebben en zo doende tot hypocrisie te vervallen. Gebeurt dat niet, dan blijven zij niet bij wat hen geleerd is, maar vallen in en vervallen tot de dwaalleer, waarmede zij en zichzelf en anderen verderven. Prof. de Vrijer heeft eens op college gezegd: 'Mijne Heren, het gebeurt maar zelden, dat een dominee bekeerd wordt'. Daarmede bedoelde hij, als ik hem goed begrepen heb, dat wanneer iemand zonder enige godskennis en zelfkennis in de bediening in ging het een grote uitzondering mag genoemd worden, wanneer hij tot verandering gebracht wordt. Natuurlijk is met deze opmerking niet bedoeld aan de vrijmacht Gods enige grens te zetten. Maar het gaat er hier niet over wat God kan, maar over wat God wil.

Hoe zullen wij spreken over dingen die ons totaal vreemd zijn? Hoe zullen wij spreken over de schrik des Heeren, zo wij nimmer deze schrik des Heeren in eigen leven gewaar werden? Hoe over God, zo wij niet anders weten dan van een godsbegrip? Hoe over het gebed, zo wij zelf geen gebedsleven kennen? Hoe over de verschrikkelijkheid van de zonde, zo wij niet van harte alle zonden hebben leren haten? Hoe zullen wij zielen werven voor Christus, zo wij geen enkele liefde voor deze uitnemende Zaligmaker in ons hart hebben?

Ik weet dat hier vele vragen liggen! Zorgvuldig heb ik mij dan ook onthouden om een bepaalde trap in de genade te steken. Niemand minder dan Hellenbroek verklaart bij zijn afscheid van zijn eerste gemeente Zwammerdam dat hij zijn arbeid onder hen begon in grote tederheid. Hij wist nog niet hoe hij in het huis Gods moest verkeren. Of over de wijze van zijn werk onder hen, of het gebruik der middelen. Hij zegt: 'Gijzelf zijt getuigen dat ik gedurende mijn tegenwoordigheid onder u, u overvloedige behulpmiddelen aan de hand heb gedaan: Och dat u ze maar recht gebruikt had, om uw zaligheid te kunnen werken: bijzonder nadat de Heere in het laatste jaar van mijn dienst onder u het werk der bediening nader op mijn hart heeft gebracht en mij op een meer geestelijke wijze ingeleid heeft in de binnenkamers van de Koning en in de verborgenheden met de genadeweg met de ziel'. Hier hebt u een voorbeeld van iemand, die met een sterke begeerte de Heere te dienen zijn dienst begon, zonder dat hem het licht nog in alle delen over Gods Waarheid en zijn aandeel daaraan was opgegaan. Dit voorbeeld is met vele anderen uit te breiden. Maar gewoonlijk waren de beginselen van de vreze des Heeren in hun hart aanwezig.

Daarom is ook op dit punt het voortdurend *zelfonderzoek* nodig! Een dominee wordt niet op een andere wijze zalig dan zijn schapen. Het gaat er ook en juist in de studententijd om met deze vraag bezig te zijn. Hoe velen zijn er niet, die over alles en nog wat een oordeel menen te hebben, maar volslagen vreemdelingen zijn en blijven van het genadeleven. Een niet minder groot gevaar is, dat het in het leven ergens blijft vast zitten. Men heeft zo een en ander, waarop men steunt, maar het komt nooit verder, en de Christus Gods blijft en persoonlijk en in de prediking verborgen. Daarom kan het levend contact met godvrezenden van zo grote betekenis zijn! Het gaat hier over het beoordelen van zichzelf. Dat is geen kleinigheid! Immers: Wie zal van zichzelf durven beweren, dat hij voor deze dingen bekwaam is? Het gaat hier echter niet om zelfbewuste mensen te kweken, maar om mensen, die voor Gods aangezicht verklaren, dat de bekwaamheden die zij hebben van God zijn. Daarom is het zo vruchtbaar uit allen over de genadestaat voor God bezig te zijn. Maar ook het bewustzijn rond te dragen persoonlijk van God geroepen te zijn. Het gaat om de *innerlijke volmacht* van de Heilige Geest. Die is altijd nodig, maar inzonderheid bij de prediking.

Gezant tot het ambt zijn betekent *gezonden* te zijn. De vrijheid in het Woord en de innerlijke volmacht van de Heilige Geest, zijn onmiskenbare voorwaarden tot de uitoefening van het ambt. Velen zijn erop uit om voor alle dingen een gemakkelijk leven te hebben en dan ook nog ambtsdrager te zijn, maar het eist ons geheel op! Luther heeft gezegd: 'het is arbeiden, studeren en bloed zweten'. Daarom is voor dit werk nodig: zelfverloochening. Daarin wil ik ook u graag betrekken de, Voetianae! Zonder ook maar voor een ogenblik te vergeten dat ook een dominee een wens is, die alle gaven Gods met dankbaarheid mag ontvangen, dus ook zeker het huwelijksleven. Moet er onmiddellijk bijgevoegd worden, dat ook het huwelijksleven gestempeld is door deze goddelijke roeping. Zonder dat men nog kan overzien, wat dit alles inhoudt, (dat komt nog wel) mag wel gevraagd worden, dat een onvoorwaardelijke bereidheid tot *zelfverloochening* aanwezig is. Als er een vrouw zelfverloochening moet kennen is het de domineesvrouw! Maar als er ook een het werk des Heeren kan benadelen, dan is het ook zij de domineesvrouw, op allerlei manier! Deze schaduwzijde kan alleen in een lichtzijde verkeren, wanneer zij voor alle dingen behoort tot die vrouwen, die zich hebben overgegeven aan de dienst des Heeren. Dan zal het huwelijksleven geen sta-in-de-weg voor het ambt zijn, maar een geweldige stimulans tot de arbeid.

Daarom is het zo nodig, dat wij ons gedurig onderzoeken, of er geen dubbelhartige- of minderwaardige motieven zijn, waarom wij dit ambt begeren. Eer of aanzien. Het is merkwaardig, dat de meeste dienaren komen uit eenvoudige milieu. Dat zal zijn hoofdoorzaak wel vinden in het feit, dat de vreze Gods zijn meeste voedingsbodem vindt onder de eenvoudigen. Ook dat is in de Schrift te vinden. Maar het betekent ook een gevaar! Want zo makkelijk kan hier kan hierbij insluipende macht om meer te betekenen. Wie zou menen dat het de bedoeling van deze lezing zou zijn, dat deze zou moeten werken als een vogelverschrikker, vergist zich zeer! Want het is juist om te prikkelen ons geheel voor God open te leggen. Denk aan Ps. 139. Wie heeft nooit de neiging in zich gehad om tegen het werk op te zien? Mozes en Elia, Jeremia, e.a. Predikant wordt je omdat je eenvoudig niet anders kunt en ook niet anders wilt!

Een ander en m.i. niet minder belangrijk punt is: is het preken van een eigen *zielsgesteldheid*? Of nog beter: mag ik preken alleen over wat ik zelf ervaren heb? De vraag in deze vorm gesteld moet beantwoord worden met nee! Immers de opdracht luidt: Predik het Woord! Naar de objectieve zijde hebben wij het gehele Woord te prediken. Maar nu de toepassing? Hier blijft de spanning. Hier dreigen m.i. twee gevaren: Het eerste gevaar is, dat wij op de kansel de geestelijke rijkaard gaan uithangen. Dan staat er niet een arme zondaar, maar een geestelijke rijkaard, die tot anderen preekt, zonder ooit aan zichzelf toe te komen. De kansel is de eerlijkste, maar tegelijkertijd de gevaarlijks te plaats! Het grenst aan de hemel en aan de hel! Nog afgezien van de vraag of de gemeente dit op merkt, de geestelijkste onder haar zullen dit ongetwijfeld opmerken. Het is voor God niet verantwoord. Want wij hebben met een God te doen, die onze harten kent en de nieren proeft. Een ander gevaar is, dat als de oplossing aan de hand wordt gedaan: preek niet verder dan u zelf geleid bent. Dat klinkt op het eerste gezicht veel sympathieker dan het eerste. Dat is het ook in zekere zin. En toch is het onjuist.

Naar drie kanten wordt hier gezondigd: In de eerste plaats tegenover Hem, die ons zond. Want wij hebben de last ontvangen het *gehele* Woord Gods te prediken. In de praktijk leidt dit tot het behandelen van voorkeursteksten, die dan nog vaak steeds op dezelfde wijze worden behandeld. In de tweede plaats zondigen wij tegenover de gemeente die er recht op heeft, dat haar het *ganse* Woord Gods wordt verklaard. In de derde plaats tegen over onszelf, omdat wij de luie ezel van ons vlees op een vrome wijze de rust gunnen. Want waardoor worden wij dieper in de nood geworpen dan wanneer er stoffen aan de orde komen, waaraan wij of zelf nog niet aan toe zijn of waarvan wij nog maar zo weinig weten?

Hier wordt de rechte geestelijke nood geboren en de worstelingen om ook zelf met Hellenbroek ingeleid te worden in de schatkamers van het Evangelie en de verborgenheden van de Koning ook voor eigen ziel te kennen! Ook hier wordt ervaren, dat de Heere soms een dienaar ver boven zichzelf uittilt. Dan krijgt u het later terug, misschien wel onder grote strijd terug. Maar wie de Heere liever heeft dan zichzelf, ervaart dat de Heere o zo graag gemaand wordt op zijn eigen werk. Dat bewaart ons voor bevriezing in onze gestalten enerzijds, maar ook anderzijds voor objectieve prediking. Onder objectieve prediking versta ik hier niet de prediking van het voorwerp des geloofs, Christus, zonder de vraag te behandelen: Hoe kom ik eraan, maar de z.g. bevindelijke prediking waarin de bevinding niet de koker is van waaruit men spreekt, maar het object, waarover men spreekt.

Ook dit is een kwaad onder de zon, dat niet genoeg kan worden bestreden. Dan ontaardt de prediking tot wat gekend moet worden tot zaligheid. Velen zitten in deze strik terecht! Deze prediking is aan de ene kant bewarend in een tijd met weinig geestelijk leven, want hier worden de grondbeginselen van de waarachtige bekering ingescherpt, maar aan de andere kant bevriezend, omdat zij het ontluikend geestelijk leven niet voldoende op het voorwerp des geloofs, Christus werpt en brengt. Methodisch is dit nooit op telos, het kan allen op de knieën voor God uitgeworsteld worden, wat dan ook de moeite waard is. Daarom is in en bij de studie het gebed zo dringend noodzakelijk!

Nawoord

Het is hier de plaats in te gaan op de verdeling van het werk. Immers hoezeer de praktijk wenkt en schreeuwt om arbeiders, deze taak kan niet naar behoren worden volbracht, tenzij de studie wordt bijgehouden. In allerlei toon aarden wordt u dit lied op de Universiteit en daarbuiten voorgezongen, zodat ik daarover het zwijgen wel kan bewaren. Maar een ding moet mij van het hart: n.l. de uiterste belangrijke plaats, die u in de predikantengeneraties zult gaan innemen, zo God ons als volk en als kerk nog een toekomst geeft. Immers, u zult anders dan de huidige generatie voluit in de kerk terecht komen onder de uitvoering van de nieuwe kerkorde. 1961 is maar een klein stukje meer. U wordt dus het predikantengeslacht, dat niet alleen in de overgangsbepalingen zult staan maar ook in de volle zetting en kristallisering van de kerkorde. Hoe zal de kerk er over 25 jaar uitzien? Dat zal mede voor een deel van u afhangen. Dat de gereformeerde gezindte in de kerkpolitiek en in de leiding van de Kerk op dit ogenblik weinig of niets betekent, behoef ik u niet te zeggen, want dat weet u zelf zeer wel. Ik geloof ook niet, dat er op het ogenblik van weinig directe beïnvloeding sprake kan zijn. Dit is geen pleidooi voor een isolement om het isolement, maar een bezinning op wat hier en nu onze taak is met het oog op de toekomst. Dan geloof ik dat er op u een ontroerende verantwoordelijkheid rust voor de toekomst van de kerk. Het kan ieder bekend zijn, dat de vormgeving van onze kerk in deze overgangstoestand aan alle kanten aan de gang is.

De midden-orthodoxie zucht eronder en zegt: Zullen wij het houden? Aan toekomstvoorzeggingen waag ik mij niet. De ontkerstening echter vanuit de vrijzinnigen en vanuit de midden orthodoxie gaat zo ontstellend vlug, dat de vraag hoe langer hoe meer opduikt: hoe ziet de Kerk eruit over 25 jaar? Nog afgezien daar van blijft het steeds de roeping van de gereformeerde gezindte te studeren en te arbeiden alsof zij binnenkort de leiding van de kerk zou moeten overnemen. Het gebod van het ogenblik lijkt mij, dat er uit uw midden mannen voortkomen, die op alle verantwoordelijke posten kunnen worden gezet. Bij alle miskenning en achteruitzetting verdiend en onverdiend, is dit een verblijdend verschijnsel, dat het aantal gereformeerde studenten nog steeds toeneemt. Hiermede maak ik geen '*salto mortale*' om nu plots op mensen, in dit geval op studenten terug te vallen. Zullen wij geestelijk en intellectueel het vermogen opbrengen elkander vast te houden? Of zullen wij, daarmede bedoel ik de huidige predikantengeneratie, die in de overgangstoestand staan, impotent zijn de aankomende generatie zodanig te bezielen met de kracht van het gereformeerde, beginsel, dat deze terwijl de gereformeerde gezindte toch al laag genoteerd staat, deze gereformeerde gezindte verwaterd, verdunt, oplost in de algemene vervaging van de kerk? Zullen er onder u niet velen zijn, die wegens gemis aan diepte geen contact meer begeren met de gereformeerde belijdenis? En de geleedere van de niet confessioneel gebodene gaan versterken?

Zal er onder u zulk een elan loskomen en zulk een verknochtheid aan de Heilige Schrift en aan de Belijdenis der Kerk, dat u er tegen kunt om voor 'fundamentalist conservatief' gescholden te worden? Zult u wanneer u promoveert het contact bewaren met het eenvoudige godvrezende volk? Het is enerzijds niet te hopen, dat er onder u een tweede Abram Kuyper zit. Dan is weer een nieuw conflict in aantocht. Het is wel te hopen, dat er onder u een Calvijn mag schuilen. Het is aan u de smaad uit te wissen, dat de gereformeerde gezindte overal goed voor is behalve om leiding te geven. Het is onder Gods zegen aan u om te zorgen voor *doctores ecclesiae*. De gereformeerde gezindte heeft geen andere taak dan het Woord te bewaren en aan een volgende generatie door te geven!

Een tweede symptoom, waarop ik u wijzen wil is de overal gehoorde vraag naar gereformeerde prediking. De midden-orthodoxie heeft vele leiders, maar weinige geleiden. Terwijl aan de bovenkant alles wordt ingespannen om het geheel van de kerk van gedaante te veranderen, heeft de prediking van de midden-orthodoxie steeds minder vat op het volk. Zal de klassiek-reformatorische prediking deze wel houden? Ook hierin is het antwoord aan u! Zal de prediking aanslaan, dan is nodig dat ze gevuld is, gereformeerd gevuld is! De gereformeerde theologie heeft zichzelf niet overleefd maar is fris. Deze gereformeerde theologie heeft vandaag enorme kansen! Zij heeft wat te zeggen tot de mens van vandaag! De huiveringwekkende diepten van wat mens zijn is, is na deze twee wereldoorlogen wel geopenbaard, De mens zit met zichzelf overhoop. Heeft hier de gereformeerde theologie geen woord ook voor deze wereld? Maar dan is het ook zaak te studeren in deze gereformeerde theologie en ondanks alle vervormingen door de aberraties in de praktijk te ruiken aan wat de schat der Reformatie mag genoemd worden.

Velen vinden deze gereformeerde theologie te door en muf. Maar zij hebben nooit gehoord, dat in het dogma het lied ruiste. Daarom is het zaak, dat wij niet alleen examenstudie plegen, dat wij niet alleen stampen, maar ook erdoor heen zien en in de gaten krijgen, dat er geen actuelere theologie is dan de gereformeerde theologische uitzichten. Het is uitermate gevaarlijk de gereformeerde theologie te leren kennen uit de bronnen van de tegenstanders en de vervormer van deze theologie. Wie zich eerst ingewerkt heeft of beter die biddende studeert en deze gouden tijd waarneemt om deze gereformeerde theologie te leren kennen en in zich op te nemen, die heeft daarmede een enorm voordeel op hem, die straks in de keiharde praktijk, ook van het kerkelijk leven, aan alle kanten aangevallen wordt, maar geen verweer heeft en wordt meegezogen. Is daarmede gezegd, dat theologische ontwikkeling met Calvijn of met de Synopsis is afgesloten? Allerminst! Het is aan u deze theologie te doen leven in deze tijd. Vergeet de Reformatie niet, maar vergeet ook de nadere Reformatie niet!

Wij hebben de levende reformatisch theologie nodig. Aan dorre scholastische spinsels hebben wij minder behoefte dan ooit! Prof. Ridderbos schreef eenmaal dat de gereformeerde gezindte in de Herv. Kerk geen eigen theologie had. Wij zeggen: Gelukkig maar want wij willen geen andere theologie dan de klassieke reformatische theologie. De Gereformeerde Kerken zijn m.i. niet zo gelukkig met hun eigen theologie. Anderzijds heeft Berkhof eenmaal geschreven (en in een briefwisseling met mij terug genomen, helaas niet in het openbaar teruggenomen) dat de gereformeerde Bond in de theologie leefde van de manco's van de midden-orthodoxie. In hoeverre ons een taak wordt gelaten door de Heere in het midden van ons volk, weet ik niet. Maar als God in deze apocalyptische bewogen tijd nog voortgaat met in de prediking uit de geslachten de Zijnen te vergaderen, dan geloof ik dat u en in de Hervormde Kerk in haar geheel en in de gereformeerde gezindte een geweldige taak hebt. Immers in u kunnen de beste reformatische traditie bewaard blijven tot zegen voor een steeds meer uithollende midden-orthodoxie en tot zegen van een steeds meer versplinterende gereformeerde gezindte buiten de Hervormde Kerk. Maar dan is ook dringend noodzakelijk, dat u niet alleen de gereformeerde theologie tot in de onderdelen beheerst, maar ook in het persoonlijk leven deze beleefd in bekering en geloof, en de kracht daarvan doet uitstralen in de prediking! Dit is tenslotte niet anders dan trouw blijven aan uw lijfspreuk: '*Seientia cum pietate coniungenda*'. Dat wil zeggen: Godsvrucht, te verbinden met de wetenschap!